

Posudek vedoucího na magisterskou práci Bc Kateřiny Váňové: Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce

Od počátku devadesátých let dvacátého století se trh práce na území České republiky radikálně proměnil. Tato skutečnost se však dotkla rozdílným způsobem různých skupin obyvatelstva a to zejména ve vztahu k dosaženému vzdělání. Průběžně dochází k narůstání počtu a podílu vysokoškoláků, přitom tento trend je rychlejší u žen. Právě uplatnění vysokoškoláků na trhu práce je předmětem předkládané magisterské práce.

Magisterská práce je v rozsahu 100 číslovaných stran, z toho 23 stran představují přílohy. Je rozdělena do 12 kapitol, ale úvod začíná od kapitoly 3 a závěr je označen jako kapitola 10. Nebývá zvykem uvádět (číslovat) seznamy nebo přílohy jako kapitoly. V úvodu je specifikován záměr práce a jsou zde formulovány studijní otázky. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o interdisciplinární problematiku, autorka se správně zabývá v další kapitole vymezením základních pojmů (vzdělání, vzdělávání, absolvent, trh práce, apod.). Pokud jde o uváděné ukazatele nezaměstnanosti, tato problematika mohla být popsána podrobněji, protože byly i jiné definice. Následuje popis klasifikací vzdělávání a zaměstnání v České republice. Nicméně chybí specifikace třech kategorií vzdělání použitých později v grafu 5, 15, 25 a popis klasifikace oborů vzdělání podle různých pojetí ČSÚ (ISCED), MŠMT (KKOV) prezentovaných v kapitole 6.1.4 a 8.2.

Vlastní zpracování začíná šestou kapitolou věnovanou změně vzdělanostní struktury v České republice. Autorka nejdříve uvádí nárůst absolutních počtů vysokoškoláků v čase na základě dat sčítání, na základě dat Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) i v jednotlivých kalendářních letech. V grafech 1 a 2 však chybí specifikace, že se jedná o obyvatelstvo ve věku 15+ let. Rozdělení mužů a žen podle věku a třech kategorií vzdělání v ČR by bylo vhodnější udělat z původních českých dat a držet obvyklé čtyři kategorie vzdělání (jak je tomu i v ostatních grafech) místo pouhých třech a přebírat data z EUROSTATu. Kladem je, že autorka uvádí v grafech i poslední údaje z roku 2014. V kapitole 6.1.4 následují deskriptivní údaje o rozdělení vysokoškoláků podle oboru studia, autorka však nevysvětluje proč spojila dohromady humanitní vědy a umění se službami. V rámci mezinárodního srovnání vývoje podílu osob s terciárním vzděláním není odůvodnění proč autorka zvolila heterogenní věkovou skupinu 25-64 let a nikoliv například věk 25-34 let. V sedmé kapitole jsou informace o vysokých školách a studentech v České republice. Jedná se o převzaté informace bez hlubší diskuse. Zejména zde nejsou konfrontovány podíly zapsaných, respektive studentů s podíly absolventů (analyzováno až v subkapitole 8.2), respektive se vzdělanostní strukturou obyvatelstva na základě dat z posledního sčítání. Nárůsty podílu vysokoškoláků by pak nepůsobily tak alarmujícím dojmem.

V osmé kapitole nazvané *Absolvent na trhu práce* je nejdříve prezentována diskuse s literaturou o vztahu vzdělání a trhu práce v subkapitole 8.1. Bývá obvyklejší umístit diskusi s literaturou jako samostatnou kapitolu před vlastní analýzu, nicméně i tato volba je přijatelná a kapitola je pěkně zpracovaná. Následně jsou uvedeny základní informace o oborech vzdělání (subkapitola 8.2), které nejsou stejné oproti těm prezentovaným v subkapitole 6.1.4, což i autorka uvádí. Následuje kapitola 8.3 nazvaná *Trh práce z hlediska vzdělání*. Autorka začíná s popisem nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání, bohužel grafy jsou nesrozumitelné. Na tomto místě by také bylo vhodnější použít původní zdroj (česká data) a rozlišovat 4 kategorie vzdělání. Zajímavé je evropské srovnání (korelační diagram) míry nezaměstnanosti vysokoškoláků ve věku 25-29 let a podílu vysokoškoláků ve stejné věkové kategorii. Prohloubením tohoto pohledu (na základě šetření VŠPS) je analýza nespokojenosti, respektive nevyužívání své kvalifikace osobami (podle vzdělání a podle zaměstnání). V evropské dimenzi je pak vidět pozitivní korelace mezi podílem osob s terciárním vzděláním a podílem osob s terciárním vzděláním pracujících v níže kvalifikovaných pozicích. Poněkud

nesrozumitelně působí komentář a graf na str.51, kde je v rozporu výrok o nárůstu pracovníků ve specifikovaných třídách zaměstnání, zatímco graf ukazuje pokles. Poslední částí této kapitoly je informace o vývoji mezd podle vzdělání pomocí kvantilů.

Vlastní hlubší analýza je prezentována v 9. kapitole věnované tabulkám ekonomické aktivity ještě navíc specifikované podle vzdělání. Postup byl ve dvou krocích, nejdříve byly vypočteny úmrtnostní tabulky podle vzdělání a ve druhém kroku tabulky podle vzdělání a ekonomické aktivity aplikací Sullivanovy metody, v tomto případě založené na znalosti podílů ekonomicky aktivních podle pohlaví, věku, vzdělání a ekonomické aktivity. Autorka zde uvádí jak vstupní data tak metodiku výpočtu. Nejříve (asi zbytečně) jsou popsány obecně známé vzorce pro funkce úmrtnostní tabulky, nicméně by bylo vhodnější specifikovat vzorečkem co je „*Tabulka byla vypočtena nepřímou exponenciální metodou*“. Pro méně znalého čtenáře demografických metod použitá symbolika není příliš šťastná, protože autorka měla ve značení použít v pravém horním rohu dva symboly jeden pro vzdělání a druhý pro ekonomickou aktivitu (verbálně je postup vysvětlen). Autorka uvádí ukázkou výpočtu úmrtnostní tabulky pro danou kategorii vzdělání (specifikace vzdělání chybí v nadpise), dále ukázkou tabulky ekonomické aktivity (obr. 4), opět není specifikováno v nadpise zda se jedná o tabulku bez rozlišení vzdělání a chybí zde věk; chybí však ukázkou tabulky dané ekonomické aktivity a dané kategorie vzdělání. Následně je uváděn příklad v tabulce 7 pro věk 64 což je nepochopitelné jestliže pracujeme se zkrácenými tabulkami. Vůbec není jasné jak a zda byla tabulka ekonomické aktivity specificky počítána pro aktivní a neaktivní (tzv. labor force measure) oproti vzorcům které uvádějí výpočet pro tzv. population based measure. V grafu 26 (v tabulce 8) není specifikováno co je 0-2; 3-4; 5-6 (pravděpodobně ISCED). Chvályhodné je porovnání výsledků počítaných ze dvou datových zdrojů. Další analýza dat VŠPS byla založena na metodě binární logistické regrese (nezaměstnaný vs zaměstnaný) a multinomiální logistické regrese (být krátkodobě nezaměstnaný“ vůči tomu být „dlouhodobě nezaměstnaný“ a být „zaměstnaný“). V této části byly nejprve podrobně popsány obě metody, vstupní data i technické řešení pomocí softwaru SAS. Bohužel vlastní výsledky se ztrácejí ve výše uvedeném popisu a nejsou příliš srozumitelně prezentovány – tabulky nejsou vhodně sestaveny.

Hodnotíme-li předloženou magisterskou práci jako celek je chvályhodné, že autorka si zvolila interdisciplinární problematiku a přistupovala ke zpracování velmi samostatně. Je třeba ocenit, že si sama svoji práci strukturovala, vybrala data, metody a prezentovala výsledky. Bohužel se do částečně promítlo do zpracování tématu, které je na některých místech nedotažené, respektive neúplné. Na jedné straně autorka vytvořila velmi hezké grafy, v poslední kapitole však ne příliš technicky zdařilé tabulky. Přes uvedené výtky práce jako celek přináší některé nové poznatky, a proto navrhuji předloženou práci Kateřiny Váňové k obhajobě.

Formální nedostatky:

Str. 14 obr. 1 v nadpise chybí specifikace, že se jedná o rok 2014; nestačí, že tato informace je uvedena v textu (navíc na předchozí straně).

Str. 25 graf 5 grafy jsou obecně velmi pěkně udělané, rámeček pro muže má jinou barvu v grafu a jinou v legendě; v textu je různá velikost fontů

Str. 38 „*mysle*“ nemá být myslí

Str. 40 *Statistika MPSV* má být statistika MŠMT

Str. 43 Graf 15, 16 není zřejmé zda data se týkají České republiky, protože zpracován na základě dat EUROSTATu, nesrozumitelná legenda

Str. 57 *vydělávajíc* překlep

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.